O‘QUVCHI QIZLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Robilova Sharofat Mamajon qizi
Farg‘ona davlat universiteti
Jismoniy tarbiya va adaptiv sport nazariyasi kafedrasi o‘qituvchisi
robilovasharofat486@gmail.com
+998940788844
ORCID ID 0009-0000-6131-5450

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada umumta’lim maktablari va kasb-hunar muassasalarida o‘quvchi qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik va psixologik omillari, zamonaviy usullari hamda mazkur jarayondagi mavjud muammolar tahlil qilinadi. Qizlarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirish, ma’naviy-axloqiy va ruhiy tayyorgarlikni oshirishda maktab, oila va jamoatchilik hamkorligining o‘rni yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: o‘quvchi qizlar, oilaviy hayot, pedagogik-psixologik tayyorgarlik, oilaviy qadriyatlar, ruhiy barqarorlik, sharqona tarbiya, maktab va oila hamkorligi.

KIRISH. Jamiyatning asosiy bo‘g‘ini bo‘lmish oila mustahkamligi va undagi sog‘lom muhit bevosita yosh avlodga, xususan, bo‘lajak onalar va oila bekasi bo‘lgan qizlarga berilayotgan tarbiyaga bog‘liq. Bugungi globallashuv va axborot xuruji davrida o‘quvchi qizlarni nafaqat bilimli va kasb-hunarli qilish, balki ularni ruhiy hamda ma’naviy jihatdan oilaviy hayotga tayyorlash dolzarb pedagogik va psixologik vazifalardan biridir.

ASOSIY QISM VA MUHOKAMA. O‘quvchi qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash pedagogik nuqtai nazardan tizimli va bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim bo‘lgan murakkab jarayondir. Bu jarayonda, eng avvalo, sharqona odob-ahloq, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat hamda ibo va hayo kabi milliy qadriyatlarni qizlar ongiga singdirishdan iborat ma’naviy-axloqiy tarbiya ustuvor o‘rin egallaydi. Shu bilan birga, ro‘zg‘or yuritish, oila budjetini o‘lchab taqsimlash, pazandachilik va gigenik bilimlarni shakllantirishga qaratilgan maishiy-ro‘zg‘or ko‘nikmalari hamda oila huquqi, reproduktiv salomatlik va sog‘lom turmush tarzi tamoyillarini o‘rgatishdan iborat huquqiy va tibbiy savodxonlikni oshirish muhim pedagogik yo‘nalishlar hisoblanadi.

Oila qurish va unga moslashish jarayoni o‘quvchi qizlardan yuqori darajadagi psixologik tayyorgarlikni ham talab etadi. Qizlarda emotsional barqarorlik va nizolarni boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirish orqali oila a’zolari o‘rtasidagi tushunmovchiliklarni bosiqlik bilan hal etish hamda hissiyotlarni jilovlash o‘rgatiladi. Shuningdek, ijtimoiy-psixologik moslashuvchanlik malakasi yangi muhitga, qaynona-qaynata va boshqa qarindoshlar bilan munosabatlarga osongina kirishib ketishga yordam beradi.

Ushbu jarayonda maktab va oila hamkorligining ahamiyati juda kattadir. O‘quvchi qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashda faqat maktabda beriladigan nazariy mashg‘ulotlar yetarli bo‘lmay, balki onalarning shaxsiy namunasi va oilaviy muhitdagi samimiy munosabatlar hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Shu sababli sinf rahbarlari hamda maktab psixologlari vaqti-vaqti bilan ota-onalar, ayniqsa onalar bilan maxsus davra suhbatlari, tushuntirish ishlari hamda amaliy treninglar o‘tkazishi ko‘zlangan pedagogik-psixologik natijaga erishishni ta’minlaydi.

Ilk o‘spirinlik davri (16–18 yosh) o‘quvchi qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashda muhim bosqich bo‘lib, bu davrda ularning dunyoqarashi, hayotiy maqsadlari va kelajak haqidagi tasavvurlari shakllanadi. Shu sababli oilaviy rollarni anglash, mas’uliyatni his qilish, mustaqil qaror qabul qilish va sog‘lom shaxslararo munosabatlarni yo‘lga qo‘yish ko‘nikmalarini rivojlantirishga e’tibor qaratiladi. Qizlarga oilada o‘zaro hurmat, ishonch, hamkorlik, muloqot va murosaning ahamiyati tushuntiriladi hamda kelishmovchiliklarni tinch yo‘l bilan hal qilish

ko‘nikmalari shakllantiriladi. Bo‘lajak turmush o‘rtog‘ini tanlashda uning ma’naviy-axloqiy fazilatlari, mas’uliyati, dunyoqarashi va oilaga munosabatini hisobga olish zarurligi ham yoritiladi.

Shuningdek, bu davrda qizlarning iqtisodiy va huquqiy savodxonligini oshirish muhimdir. Oilaviy budjetni rejalashtirish, daromad va xarajatlarni to‘g‘ri taqsimlash, tejamkorlik va moliyaviy mas’uliyat bo‘yicha amaliy bilimlar beriladi. Nikoh va oilaviy munosabatlardagi huquq va majburiyatlar, ota-onalik mas’uliyati, reproduktiv salomatlik, sog‘lom turmush tarzi va kelajakdagi farzand tarbiyasiga oid tushunchalarni shakllantirish ham oilaviy hayotga puxta tayyorgarlikning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Umuman olganda, o‘quvchi qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash jarayoni yosh xususiyatlariga mos ravishda bosqichma-bosqich va uzluksiz tashkil etilishi lozim. 12–15 yosh davrida asosiy e’tibor o‘z-o‘zini anglash, sog‘lom turmush tarzi, shaxsiy gigiyena, hissiy barqarorlik va oilaviy qadriyatlarning dastlabki asoslarini shakllantirishga qaratilsa, 16–18 yosh davrida mustaqil hayot, oilaviy mas’uliyat, muloqot madaniyati, iqtisodiy va huquqiy savodxonlik, nizolarni konstruktiv hal qilish hamda kelajakdagi ota-onalik mas’uliyatiga tayyorgarlik masalalari ustuvor ahamiyat kasb etadi. Mazkur jarayonda ta’lim muassasasi va oilaning hamkorligi o‘quvchi qizlarning kelajakdagi oilaviy hayotga ongli, mas’uliyatli va ma’naviy-psixologik jihatdan tayyor shaxs sifatida kirib borishiga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAVSIYALAR. O‘quvchi qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash uzluksiz, bosqichma-bosqich va tizimli pedagogik jarayon bo‘lib, unda qizlarning yosh, psixologik, fiziologik va individual xususiyatlarini hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Mazkur jarayon faqatgina maishiy ko‘nikmalarni shakllantirish bilan cheklanmasdan, qizlarda oilaviy mas’uliyat, o‘zaro hurmat, muloqot madaniyati, sog‘lom turmush tarzi, mustaqil qaror qabul qilish va oilaviy muammolarni konstruktiv hal etish kompetensiyalarini rivojlantirishni ham qamrab olishi lozim. Oilaviy hayotga tayyorgarlik samaradorligini oshirish uchun ta’lim muassasasi, oila, mahalla va mutaxassislar hamkorligini kuchaytirish maqsadga muvofiq. Sinfdan tashqari tarbiyaviy mashg‘ulotlarni takomillashtirish o‘quvchi qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Ta’lim muassasalarida oila psixologiyasi, sog‘lom turmush tarzi va oilaviy munosabatlar madaniyatiga oid davra suhbatlari, seminar va treninglarni muntazam tashkil etish lozim. Psixologik-pedagogik treninglar orqali qizlarda o‘ziga ishonch, hissiyotlarni boshqarish, samarali muloqot qilish, stressga moslashish va nizolarni tinch yo‘l bilan hal etish ko‘nikmalarini rivojlantirish zarur. Shuningdek, “Onalar maktabi” faoliyatini yo‘lga qo‘yish, onalar bilan muntazam uchrashuvlar o‘tkazish va qizlar tarbiyasiga oid pedagogik tavsiyalar berish maqsadga muvofiq. Oila va ta’lim muassasasi hamkorligini kuchaytirish orqali qizlarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularga zarur pedagogik-psixologik yordam ko‘rsatish mumkin. Bundan tashqari, qizlarda vaqtni to‘g‘ri taqsimlash, maishiy va moliyaviy savodxonlik, oilaviy budjetni rejalashtirish hamda sog‘lom turmush tarziga oid hayotiy kompetensiyalarni shakllantirish muhimdir. Umuman olganda, o‘quvchi qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashda tarbiyaviy, psixologik, ma’naviy-axloqiy, huquqiy, iqtisodiy va sog‘lom turmush tarziga oid yo‘nalishlarni o‘zaro uyg‘unlashtirish ta’lim samaradorligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Robilova, S. M. (2023). O ‘SMIR YOSHDAGI O ‘QUVCHILARNING JISMONIY MADANIYAT, JISMONIY TARBIYA VA JISMONIY RIVOJLANISH ASOSLARINING AHAMIYATI. *IJODKOR O'QITUVCHI*, *3*(29), 764-768.

2. Mamajonovna, R. S. (2023). FEATURES OF PRACTICAL PHYSICAL TRAINING OF ADOLESCENT STUDENTS. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, *11*(4), 2371-2375.

3. Tukhtaeva, N., Sodiqova, D., & Aripova, Y. Swarm Intelligence-Based Decentralized Mobile Learning Networks for Collaborative E-Learning Optimization in Large-Scale Systems.